

**Алгоритм роботи військового
психолога щодо
психологічного забезпечення
професійної діяльності
особового складу Збройних
Сил України**

Методичні рекомендації розроблені для психологів військових частин (підрозділів) та розкривають типовий алгоритм їх дій у ході здійснення психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу Збройних Сил України.

У рекомендаціях розкрито сутність основних понять процесу психологічного забезпечення, наведено розподіл завдань за періодичністю їх виконання, надано пояснення щодо змістовної сутності основних елементів діяльності.

Видання також буде корисним для ознайомлення командирам військових частин (підрозділів), їх заступникам по роботі з особовим складом для більш повного розуміння сутності й завдань психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу Збройних Сил України, а також чіткого усвідомлення ролі та місця психолога у цьому процесі.

Під поняттям “психолог військової частини (підрозділу)” у даних методичних рекомендаціях розуміється відповідна посадова особа у складі військової частини (підрозділу), яка є офіцером або працівником Збройних Сил України.

**АЛГОРИТМ РОБОТИ
ВІЙСЬКОВОГО ПСИХОЛОГА
ЩОДО ПСИХОЛОГІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ОСОБОВОГО СКЛАДУ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ — 2025

Алгоритм роботи військового психолога щодо психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу Збройних Сил України: методичні рекомендації / За редакцією генерал-майора В. Клочкова. — Київ: «Центр учбової літератури», 2025. — 146 с.

ISBN 978-611-01-3469-9

Методичні рекомендації розроблені для психологів військових частин (підрозділів) та розкривають типовий алгоритм їх дій у ході здійснення психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу Збройних Сил України.

У рекомендаціях розкрито сутність основних понять процесу психологічного забезпечення, наведено розподіл завдань за періодичністю їх виконання, надано пояснення щодо змістовної сутності основних елементів діяльності.

Видання також буде корисним для ознайомлення командирам військових частин (підрозділів), їх заступникам по роботі з особовим складом для більш повного розуміння сутності й завдань психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу Збройних Сил України, а також чіткого усвідомлення ролі та місця психолога у цьому процесі.

Під поняттям “психолог військової частини (підрозділу)” у даних методичних рекомендаціях розуміється відповідна посадова особа у складі військової частини (підрозділу), яка є офіцером або працівником Збройних Сил України.

ISBN 978-611-01-3469-9

© Агаєв Н.А., Скрипкін О.Г., Дейко А.Б.,
Поливанюк В.В., Еверт О.В., 2025.

© Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України, 2025..

ЗМІСТ

I. ДІЯЛЬНІСТЬ ПСИХОЛОГА ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ.....	5
1.1. Професійно-психологічний відбір особового складу: основні поняття.....	5
1.2. Діяльність психолога під час проведення контент-аналізу.....	5
1.3. Проведення психологом індивідуальних бесід з військовослужбовцями.....	7
1.4. Спостереження та аналіз отриманої інформації.....	8
1.5. Проведення психологом психологічної діагностики військовослужбовців.....	14
Додаток I.1. Основні діагностичні блоки необхідної інформації про військовослужбовця при проведенні бесіди.....	17
Додаток I.2. Соціальний паспорт військовослужбовця.....	18
Додаток I.3. Методика оцінки адаптаційних здібностей особистості (багаторівневий особовий опитувальник “Адаптивність-200”).....	19
Додаток I.4. Особистісний опитувальник „НПН-А” (нервово-психічна нестійкість – акцентуація).....	36
II. ДІЯЛЬНІСТЬ ПСИХОЛОГА ПІД ЧАС ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ.....	49
2.1. Психологічна підготовка особового складу: основні поняття.....	49
2.2. Загальні рекомендації щодо проведення психологічної підготовки особового складу військової частини (підрозділу).....	51
2.3. Завдання психолога перед початком психологічної підготовки особового складу військової частини (підрозділу).....	52
2.4. Загальні завдання психолога під час психологічної підготовки особового складу військової частини (підрозділу).....	53
2.5. Діяльність психолога під час проведення загальної психологічної підготовки особового складу військової частини (підрозділу).....	53
2.6. Діяльність психолога під час проведення спеціальної психологічної підготовки особового складу військової частини (підрозділу).....	55
2.7. Діяльність психолога під час проведення цільової психологічної підготовки особового складу військової частини (підрозділу).....	58
2.8. Діяльність психолога під час оцінки якості проходження психологічної підготовки особовим складом військової частини (підрозділу).....	59
2.9. Довідковий блок.....	60
III. ДІЯЛЬНІСТЬ ПСИХОЛОГА ПІД ЧАС ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ОСОБОВИМ СКЛАДОМ.....	64
3.1. Психологічний супровід виконання завдань особовим складом: основні поняття.....	64

3.2. Завдання психолога під час психологічного супроводу виконання завдань особовим складом військової частини (підрозділу)	66
Додаток III.1. Методика проведення психологічного консультування...	71
Додаток III.2. Методики, рекомендовані для психологічного діагностування особового складу.....	75
Додаток III.3. Методика проведення соціометричного дослідження у підрозділі, групі	77
IV. ДІЯЛЬНІСТЬ ПСИХОЛОГА ПІД ЧАС НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ (РЕАБІЛІТАЦІЇ) ОСОБОВОМУ СКЛАДУ.....	85
4.1. Психологічна допомога: основні поняття.....	85
4.2. Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) під час перебування в пункті постійної дислокації.....	87
4.3. Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) у районах виконання завдань (ведення бойових дій).....	91
4.4. Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особовому складу військової частини (підрозділу) після виконання завдань (у районах відновлення, ППД).....	94
4.5. Оцінка ефективності психологічної допомоги, наданої особовому складу.....	97
Додаток IV.1. “Прийоми психологічної самопомоги учасникам бойових дій” (методичні рекомендації, НДЦ ГП ЗС України, 2014).....	100
Додаток IV.2. Методика проведення дебрифінгу.....	140

I. ДІЯЛЬНІСТЬ ПСИХОЛОГА ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ

1.1. Професійно-психологічний відбір особового складу: основні поняття

Професійно-психологічний відбір – це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення відбору громадян, які призиваються (приймаються) на військову службу, і військовослужбовців з професійно важливими якостями, що відповідають вимогам військово-професійної діяльності.

Основними завданнями професійно-психологічного відбору особового складу є:

- оцінка психологічної та психофізіологічної придатності військовослужбовців до видів діяльності, до виконання яких вони призначаються, прогноз успішності їх подальшої професійної діяльності під час проходження військової служби та виконання завдань за призначенням;

- виявлення особового складу осіб з нервово-психічною нестійкістю, з асоціальними установками та тих, що вживають психоактивні речовини, підготовка та надання керівному складу військових частин (підрозділів) відповідних висновків та рекомендацій;

- надання рекомендацій з раціонального розподілу особового складу згідно рівня їх розвитку професійно важливих психологічних та психофізіологічних характеристик за відповідними спеціальностями з метою комплектування відповідних військових частин (підрозділів).

При цьому використовуються такі методи:

- контент – аналіз (якісно-кількісного методу вивчення документів);
- індивідуальна бесіда;
- спостереження;
- діагностування (проведення психологічного тестування).

1.2. Діяльність психолога під час проведення контент-аналізу

Після прибуття військовослужбовців у військову частину (підрозділ) психологом аналізуються документи їх особових справ (автобіографії, заяви, анкети, характеристики, картки професійного психологічного відбору), довідки, офіційні запити тощо з метою з'ясування біографічних даних, соціального статусу, трудового, службового досвіду військовослужбовців.

Результати вивчення надаються керівному складу в якості первинної інформації щодо особистості новоприбулих.

Предметом вивчення повинні стати:

- соціальне походження, приналежність до певної етнічної групи, релігійної конфесії, територіальної спільноти (село, місто), професійної

категорії тощо;

- особливості безпосереднього соціального оточення – сім'ї, трудового колективу.

Документами для вивчення також є:

- медична картка (книжка). В ній вивчаються висновки лікарів щодо придатності для проходження військової служби та зазначеними перенесеними, хронічними захворюваннями. Інформація використовується з метою уточнення розподілу військовослужбовців за військово-обліковими спеціальностями.

Наприклад, якщо військовослужбовець має захворювання на артрит, то він не може бути призначений до механізованих частин, високомобільних військ – служба в даних підрозділах потребує координації рухів, спритності, фізичної сили і витривалості, а така хвороба буде перешкоджати цьому;

- військовий квиток та обліково-послужна картка. В них вивчаються демографічні дані (дата народження, адреса проживання, сімейний стан, склад сім'ї, освіта, цивільна спеціальність), дані щодо попереднього проходження військової служби (військово-облікова спеціальність, посада, строки служби).

У особовій справі військовослужбовців військової служби за контрактом вивчаються такі документи:

- службову характеристику (у разі переведення з попереднього місця служби);

- автобіографічні дані;

- висновки медичної комісії щодо придатності до військової служби;

- характеристика з місця роботи або місця проживання;

- довідки з диспансерів (психіатричного, наркологічного, туберкульозного, шкірно-венерологічного);

- довідка з органів МВС;

- картка психологічного відбору, де містяться результати психологічного вивчення.

За відсутності документів, важливих для вивчення, психолог доповідає командирю військової частини (підрозділу) про необхідність запитів до відповідних установ (інстанцій) щодо їх надання.

Вивчення даних документів проводиться з першого дня прибуття військовослужбовця у військову частину (підрозділ) та дозволяє психологу:

- виявити соціальні передумови до формування і закріплення у військовослужбовця тих чи інших індивідуально-психологічних якостей, що сприяють або гальмують нормальну адаптацію до військової служби, подальше професійне становлення;

- сформувати первинне уявлення щодо наявних у військовослужбовця професійно-важливих якостей;

- виділити конкретні прояви (факти), що свідчать про рівень активності психічних процесів (функцій), про стійкість певних інтересів, ціннісних орієнтацій, рис характеру.

1.3. Проведення психологом індивідуальних бесід з військовослужбовцями

Індивідуальна бесіда залежно від цілей використання може бути ознайомчою, діагностичною, експериментальною, профілактичною тощо.

Основним завданням бесіди психолога з військовослужбовцем є уточнення тих його особистісних психологічних характеристик, що були встановлені під час вивчення документів (див. додаток І.1).

До початку бесіди потрібно чітко визначити основну мету, продумати послідовність постановки запитань, вивчити всю наявну інформацію.

Під час бесіди важливо визначити (або уточнити й доповнити):

- дані аналізу документів військовослужбовця;
- особливості сімейного стану;
- характер його спрямованості на проходження військової служби;
- рівень освітньої та професійної підготовленості;
- організаторські здібності й особливості поведінки в колективі;
- особливості виховання та розвитку;
- моральні якості та ціннісні орієнтації.

Під час індивідуальної бесіди **також звертається увага** на зовнішній вигляд, особливості особистої поведінки, скутість (зайва розкутість) пози, немотивовані рухи руками й ногами, часте моргання, посмикування повік, закушування губ, почервоніння шкіри обличчя та шиї, підвищену пітливість, а також мотивацію, товарицькість, вольові якості, що дозволяє спрогнозувати схильність до девіантної поведінки.

У ході бесіди, яка як правило будується у вигляді вільного спілкування двох співрозмовників, взаємну інформацію отримує кожен з них.

Інша вимога до проведення бесіди – її невимушеність. Необхідно подбати, щоб бесіда проходила в спокійній і довірливій обстановці, без присутності сторонніх осіб і не переривалася.

Всі питання повинні бути простими і зрозумілими, ставити їх потрібно так, щоб вони сприяли розгортанню єдиної цілісної розповіді військовослужбовця про себе, свою життєдіяльність, труднощі проходження військової служби, передбачувані ним чи такі, що вже мали місце.

Бесіда не повинна вилитися в просте опитування. Попередньо намічені питання не можуть обмежити зміст розмови – вони слугують лише основними орієнтирами її загальної спрямованості. На завершення бесіди доцільно висловити побажання, дати корисні поради, що полегшать адаптацію військовослужбовця до умов військової служби.

Всю отриману інформацію про особливості особистості обстежуваного, свої висновки слід записувати тільки після проведення бесіди.

За результатами проведення бесіди психолог оцінює не тільки потреби, мотиви, схильності, інтереси, риси характеру, пізнавальні процеси, а й виявляє особисті переживання воїна, які можуть ускладнити проходження військової служби.

Результати бесіди враховуються під час складання психологічного портрету, на основі якого будується подальша індивідуальна робота з військовослужбовцем і надаються рекомендації командирам (начальникам).

1.4. Спостереження та аналіз отриманої інформації

Одночасно з вивченням документів та проведенням бесіди психолог проводить спостереження за новоприбулими військовослужбовцями.

Спостереження включає оцінку їх поведінки у різних ситуаціях службової діяльності.

Під час спостереження за військовослужбовцями особливу увагу слід звернути на характерні особливості поведінки: дратівливість, нестриманість, метушливість, театральність, демонстративність, відлюдкуватість.

Слід урахувати, що ці прояви можуть свідчити як про виразну наявність акцентуацій характеру й темпераменту, так і про певний рівень нервово-психічної нестійкості військовослужбовця.

Під “нервово-психічною нестійкістю” (НПН) розуміють схильність до зривів нервової системи при значних фізичних і психічних навантаженнях, яка суттєво перешкоджає нормальному проходженню військової служби.

При виявленні такої поведінки військовослужбовця бажано провести його додаткове психологічне діагностування для більш чіткого визначення рівня НПН та прийняття відповідних рішень (застосування заходів).

Методи вивчення документів, індивідуальної бесіди, спостереження та аналізу застосовуються психологом після прибуття військовослужбовців у військову частину (підрозділи) **як в місцях постійної дислокації, так і в районі ведення бойових дій.**

Під час проведення вивчення військовослужбовців психолог повинен визначити (уточнити) їх загальну військово-професійну спрямованість на підставі з’ясування позицій, наведених у таблиці 1.

Таблиця 1

Загальна військово-професійна спрямованість	
Позитивні дані	Негативні дані
<p>Підвищений інтерес до військової справи в цілому, до окремих військових посад.</p> <p>Спроби вступу у військово-навчальні заклади.</p> <p>Виховувався в сім’ї з військовими традиціями, в сім’ї військовослужбовця.</p> <p>Підготовка у військово-патріотичних молодіжних та дитячих об’єднаннях.</p>	<p>Спроби ухилення від призову (мобілізації), демонстративні заяви про небажання проходити військову службу, симуляція захворювання тощо.</p> <p>Наявність у характеристиках даних щодо схильності призовника до негативного впливу соціального оточення.</p> <p>Неодноразові порушення норм поведінки під час проведення</p>

<p>Підготовка за ВОС у громадських об'єднаннях та освітніх установах тощо.</p> <p>Розряд (звання) з військово-прикладного виду спорту, участь у змаганнях з військово-прикладних видів спорту, у воєнізованих іграх.</p> <p>Відмінні та добрі оцінки із шкільного предмету “Захист Вітчизни”).</p> <p>Знання історії українського війська, військової техніки, інтерес до військово-історичної літератури.</p> <p>Активна участь у суспільному житті, визначеність життєвих цілей і планів.</p> <p>Наявність у характеристиках відомостей про високий рівень дисциплінованості, старанності, відповідального ставлення до дорученої справи тощо.</p>	<p>вивчення (добору).</p> <p>Повна байдужість до власної долі (виявляється у висловлюваннях).</p> <p>Відсутність будь-яких реальних життєвих цілей, планів.</p> <p>Наявність у характеристиках даних щодо низької дисциплінованості і безвідповідальності, високої конфліктності тощо.</p> <p>Факти асоціальної поведінки (приводи в міліцію, бійки, порушення громадського порядку, поява в нетверезому вигляді в громадських місцях тощо).</p>
--	--

На основі вивчення документів, проведеної індивідуальної бесіди та спостереження психолог також виявляє військовослужбовців, які мають:

- низький рівень інтелектуального та фізичного розвитку, військово-професійної спрямованості, стійкості до бойового стресу;
- схильність до розладів особистості;
- незадовільний рівень НПН;
- дезадаптаційні порушення;
- схильність до девіантної та делінквентної (такої, що відхиляється від норми) поведінки, до вживання спиртних, наркотичних та інших токсичних речовин;
- схильність до скоєння суїциду.

Таких військовослужбовців слід віднести до “групи посиленої психологічної уваги” (ГППУ). **До ГППУ також відносяться військовослужбовці**, які мають:

- сімейні негаразди (важка хвороба або смерть когось із близьких родичів, складні побутові умови проживання сім'ї, погані взаємини із батьками, дружиною (чоловіком) чи дівчиною (хлопцем) та інші складні сімейні обставини);
- проблеми зі здоров'ям (військовослужбовці, які перенесли травми голови, захворювання нервової системи, перебували на обліку в психоневрологічних диспансерах тощо);
- порушення поведінки кримінального характеру;

- лідерство у мікрогрупах негативного спрямування;
- конфлікт або несприйняття колективу (є об'єктами насмішок, словесних чи фізичних образ з боку товаришів по службі);
- конфлікт із командирами чи начальниками за результатами службової діяльності.

На підставі отриманих даних психолог заповнює **соціальний паспорт військовослужбовця** (див. додаток І.2), до якого вносяться:

- соціально-демографічні дані;
- дані про сім'ю військовослужбовця;
- телефони дружини (чоловіка), дітей, батьків, друзів, з попереднього місця роботи (служби);
- дані за результатами спостереження (поведінка, скарги на стан здоров'я);
- інформація, отримана від співслужбовців та командирів (начальників);
- інша інформація за рішенням психолога.

З метою урахування професійних якостей військовослужбовців для їх раціонального розподілу за військово-обліковими спеціальностями військові спеціальності розподілені за групами.

За основними професійно важливими характеристиками військові спеціальності розподіляються на такі групи:

1. Організаторські (командири всіх рівнів) – розвинуті організаторські та пізнавальні (інтелектуальні) здібності, вміння орієнтуватися в складній обстановці, виділяти головне і приймати правильні рішення в короткий термін, ініціативність, самовладання, відповідальність, вимогливість, самостійність, ясна і розбірлива мова.

2. Сенсорні (фахівці зв'язку та спостереження) – гострий слух (зір), точність слухового (зорового) сприйняття, стійкість уваги, оперативна пам'ять, розвинене почуття ритму, витривалість і рухливість нервової системи, правильна дикція, розбірливий почерк, рухливість пальців рук.

3. Сенсорно-моторні (водії) – розподіл і стійкість уваги, швидка сенсомоторна реакція, рухливість нервових процесів, рухова пам'ять, координація рухів руками і ногами.

4. Сенсорно-гностичні (оператори) – точність і швидкість зорового (слухового) сприйняття, стійкість та концентрація уваги, оперативна пам'ять, швидкість мислення, вміння виділити в інформації головне, координація рухів руками.

5. Моторно-вольові (військові посади спеціального призначення) – координація рухів, спритність, фізична сила і витривалість, рішучість, самовладання, сміливість.

6. Технологічні (спеціалісти з обслуговування, ремонту та експлуатації техніки) – розвинуте наочно-дійове і наочно-образне мислення, загальноосвітня і технічна грамотність.

7. Інші (ті, що не мають особливих вимог до військової спеціальності).

Для раціонального розподілу військовослужбовців за військово-обліковими спеціальностями необхідно урахувати попередньо набутий ними військовий досвід (попередньо набуту цивільну споріднену спеціальність).

Можливість використання власне психологічного критерію при рознесенні спеціальностей за групами обґрунтовується відомим у психології фактом: різні, на перший погляд не схожі один на одного види діяльності можуть складатися з окремих операцій, реалізація яких вимагає наявності у людини одних і тих же психічних якостей, що дає можливість визначити військову та професійну спрямованість військовослужбовця (таблиця 2).

Таблиця 2

Спрямованість на військові посади групи “Командири всіх рівнів”	
Позитивні дані	Негативні дані
<p>Наявність лідерських якостей, відображених як в поведінці, так і в офіційних документах (характеристиках): активність, вміння організувати і контролювати роботу інших людей, здатність відстоювати інтереси колективу, брати на себе відповідальність за прийняті рішення і дії тощо.</p> <p>Виконання до призову на військову службу функцій лідера у колективних видах спорту, успішна організаторська діяльність у громадському житті.</p> <p>Цивільні професії, спеціальності та посади, пов’язані з організаційними та керівними функціями (адміністратор, менеджер, тренер, бригадир, майстер, вчитель).</p>	<p>Виразна пасивність і байдужість в поведінці, небажання виконувати управлінські функції, прагнення делегувати прийняття рішення іншим особам тощо.</p> <p>Незадовільне виконання службових обов’язків, що вимагають виконання організаційно-контрольних функцій, за умов особистої належної дисциплінованості.</p>
Спрямованість на військові посади групи “Зв’язок і спостереження”	
Позитивні дані	Негативні дані
<p>Захоплення і наявність достатніх навичок у роботі з радіоелектронним обладнанням, достатні теоретичні знання за профілем (висока успішність з фізики) до призову на військову службу (за попередньо набутим військовим досвідом).</p>	<p>Явна відсутність інтересу і елементарних знань за профілем даних спеціальностей тощо.</p>

<p>Музичні здібності, заняття в музичній школі.</p> <p>Заняття до призову на військову службу радіоспортом, в радіо-гуртках, конструювання радіо і телеапаратури.</p> <p>Підготовка за ВОС у громадських об'єднаннях та освітніх установах.</p> <p>Цивільні професії, спеціальності та посади, пов'язані з виконанням відповідних функцій (радіотелефоніст, оператор зв'язку, оператор-радіотелеграфіст тощо).</p>	
Спрямованість на військові посади групи "Водії"	
Позитивні дані	Негативні дані
<p>Наявність водійських прав, навичок водіння і явної професійної спрямованості на водійські спеціальності.</p> <p>Наявність інтересу в школі до технічних дисциплін.</p> <p>Виконання в школі громадських доручень, пов'язаних з технічною творчістю.</p> <p>Заняття в автомотосекціях, захоплення автомобілем у сім'ї.</p> <p>Підготовка за ВОС у громадських організаціях та освітніх установах тощо.</p> <p>Цивільні професії та спеціальності, пов'язані з виконанням відповідних функцій (водій, механізатор, тракторист, машиніст автокрана, бульдозера тощо).</p>	<p>Явна відсутність інтересу і елементарних знань за профілем даних спеціальностей тощо.</p>
Спрямованість на військові посади групи "Спеціалісти з обслуговування, ремонту та експлуатації техніки"	
Позитивні дані	Негативні дані
<p>Виражений інтерес у школі до уроків праці, технічних дисциплін.</p> <p>Наявність навичок та інтерес до ремонту техніки.</p>	<p>Відсутність інтересу до технічних спеціальностей.</p> <p>Відсутність елементарних навичок з ремонту техніки.</p>

<p>Підготовка за ВОС у громадських об'єднаннях та освітніх установах.</p> <p>Цивільні професії та спеціальності, пов'язані з виконанням відповідних функцій (автослюсар, слюсар-електрик, монтажник, наладчик верстатів, коваль тощо).</p>	<p>Відомості щодо низької успішності з оволодіння технічними спеціальностями.</p>
Спрямованість на військові посади групи “Оператори”	
Позитивні дані	Негативні дані
<p>Висока успішність з фізики, математики та інформатики.</p> <p>Стіїкі захоплення і наявність достатніх навичок у роботі з радіоелектронним обладнанням, комп'ютерами.</p> <p>Вказівка в характеристиках на високу витривалість і працездатність при виконанні монотонної роботи.</p> <p>Успішні зайняття видами праці або мистецтв, що вимагають тонкої координації рухів пальцями (збірка мікросхем, робота на комп'ютері, гра на музичних інструментах тощо).</p> <p>Захоплення, пов'язані з ремонтом, конструюванням радіо-, телеапаратури, оргтехніки, налагодженням та написанням комп'ютерних програм.</p> <p>Підготовка за ВОС у громадських об'єднаннях та освітніх установах.</p> <p>Цивільні професії, спеціальності та посади, пов'язані з виконанням відповідних функцій.</p>	<p>Явна непосидючість, надмірна рухливість (за даними характеристик, бесіди та спостереження).</p> <p>Явна відсутність інтересу і елементарних знань за профілем даних спеціальностей тощо.</p> <p>Явна незграбність, погана координація пальців рук.</p>
Спрямованість на військові посади групи “Військові посади спеціального призначення”	
Позитивні дані	Негативні дані
<p>Успішні заняття видами спорту, що розвивають координацію рухів (стрибки у воду, плавання, спортивні єдиноборства тощо).</p>	<p>Недостатній фізичний розвиток, слабка координація рухів та їх швидкість, низькі витривалість, швидкість реакцій тощо.</p>

<p>Схильність до розумного ризику.</p> <p>Виконання обов'язків та доручень, які потребують вольових якостей та фізичної підготовки.</p> <p>Захоплення, пов'язані з подоланням почуття небезпеки і з підвищеним ризиком для життя (спортивний туризм, мисливство, альпінізм, спелеологія, парашутний, авто-, мотоспорт тощо).</p> <p>Наявність у документах відомостей про сміливі вчинки.</p> <p>Цивільні професії, спеціальності та посади, пов'язані з виконанням відповідних функцій (водолаз, пожежний, гірський рятувальник, каскадер тощо).</p>	<p>Відсутність схильності до ризикованих вчинків, силових і рухливих видів спорту.</p> <p>Підвищена поступливість в міжособистісних відносинах тощо.</p>
---	--

Після оцінки рівня розвитку професійно-важливих та індивідуально-психологічних якостей військовослужбовця робиться висновок щодо ступеня їх відповідності вимогам груп споріднених військових посад:

“високий рівень” – повністю відповідає вимогам (відповідність на 90-100%);

“середній” – в основному відповідає вимогам (відповідність на 60-80%);

“достатній” – мінімально відповідає вимогам (відповідність на 30-50%);

“низький” – не відповідає вимогам (відповідність нижча за 30%).

Наведена класифікація дозволяє здійснити раціональний розподіл військовослужбовців за їх військово-обліковими спеціальностями та профілями підготовки.

1.5. Проведення психологом психологічного діагностування військовослужбовців

Одним з найбільш прийнятних та ефективних методів для проведення психологічного діагностування військовослужбовців є метод тестування.

Він використовується для стандартизованого вимірювання індивідуальних відмінностей особистості, дає змогу з певною вірогідністю визначити рівень розвитку у військовослужбовців необхідних особистісних характеристик, навичок, знань, тощо.

Проведення тестування умовно поділяється на три етапи:

1. Підбір тестових методик, зумовлений метою тестування.

2. Проведення тестування.
3. Інтерпретація результатів тестування.

При проведенні тестування офіцеру-психологу необхідно дотримуватися наступних вимог:

- не змінювати інструкції, матеріали, час, відведений для проходження тестування, або вносити в стандартизовану процедуру інші зміни;

- дотримуватись точного виконання інструкцій до тестів;
- не висловлювати своє ставлення до обстежуваного;
- обстеження рекомендовано проводити тільки при гарному фізичному і психоемоційному стані особового складу.

Тестування особового складу краще планувати на ранкові години, не слід проводити тестування після несення служби у нарядах, виконання робіт (якщо психолог не має на меті вивчити їх вплив на психофізіологічний стан військовослужбовців).

Рекомендовані до застосування методики:

1. Оцінка адаптаційних здібностей особистості (багаторівневий особистісний опитувальник “Адаптивність-200”) (див. додаток І.3).

Методика призначена для вивчення адаптаційних можливостей військовослужбовців на основі оцінки соціально-психологічних і психологічних характеристик особистості, що відображують інтегральні особливості психічного і соціального розвитку.

Дозволяє оцінити рівні:

- нервово-психічної стійкості;
- комунікативного потенціалу;
- морально-етичної нормативності;
- військово-професійної спрямованості;
- схильності до девіантних форм поведінки;
- суїцидального ризику.

На підставі отриманих результатів за шкалами обчислюється інтегральний показник загального адаптаційного потенціалу військовослужбовця.

2. Особистісний опитувальник “НПН–А” (нервово-психічна нестійкість – акцентуація) (див. додаток І.4).

Опитувальник призначений для поглибленого обстеження військовослужбовців на предмет виявлення рівня нервово-психічної нестійкості і визначення її структури у вигляді акцентуації характеру.

Зазначені психологічні методики рекомендується застосовувати в місцях постійної дислокації.

Кінцевим результатом професійно-психологічного відбору у військових частинах (підрозділах) є якісне комплектування військових посад,

зменшення плинності кадрів, підвищення ефективності виконання обов'язків військової служби, зниження часу і витрат на навчання та допідготовку, що в свою чергу здійснює позитивний вплив на успішність проведення бойової (психологічної) підготовки особового складу, полегшує подальший психологічний супровід його професійної діяльності.

Література

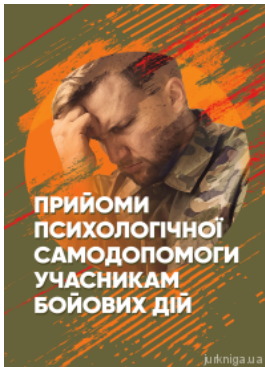
1. Тимчасова інструкція щодо організації психологічного супроводження та психологічного відновлення військовослужбовців. – К.: МОУ, 2015.

2. Наказ Міністра оборони України №883 від 10.12.2014 “Про затвердження Інструкції з організації професійно-психологічного відбору у Збройних Силах України”. – К.: МОУ, 2014.

3. Методичні рекомендації з організації психологічного вивчення військовослужбовців, призваних за мобілізацією, у навчальних центрах (частинах) Збройних Сил України. – К.: ГУРОС ЗСУ, 2016.

4. Макаренко М.В. Основи професійного відбору військових спеціалістів та методики вивчення індивідуальних психофізіологічних відмінностей між людьми / М.В.Макаренко. – К.: Ін-т фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України, Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України, 2006. – 395 с.

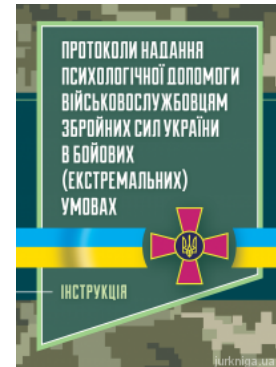
Книги, які можуть вас зацікавити

Прийоми психологічної самопомоги учасникам бойових дій

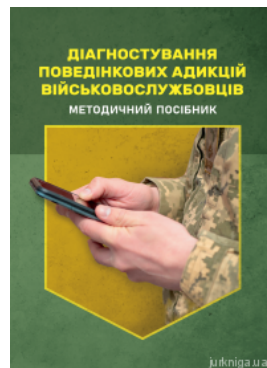
Керівні психологічні техніки: посібник для командира роти (взводу)

Протоколи надання психологічної допомоги військовослужбовцям Збройних Сил України в бойових (екстремальних) умовах

Пам'ятка психологу для психологічного супроводження військовослужбовців в екстремальних умовах

Діагностування поведінкових адикцій військовослужбовців

Практикум з формування стресостійкості військовослужбовців до раптових змін бойової обстановки

Перейти до галузі права
Військове право

[Перейти на сайт →](#)